

„Dokazování v trestním řízení“

Doc. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D, Univ. Priv. Prof.

Vývoj dokazování v českých zemích

- Ve středověkém českém trestním právu byly důkazy označovány jako prostředky průvodní.
- Teorie o důkazech byla označována jako zákonná teorie průvodní.
- Vzniká zásada materiální pravdy.

Základní zásady dokazování v současném českém trestním právu

- Zásada materiální pravdy
- Zásada oficiality
- Zásada vyhledávací
- Zásada presumpce nevinny
- Zásada volného hodnocení důkazů
- Zásada přiměřenosti a zdrženlivosti
- Zásada kontradiktorního řízení
- Zásada přiměřenosti
- Zásada zdrženlivosti

Termíny důkazního práva

- Pojem důkazní právo (souhrn pravidel a předpisů)
- Důkazní prostředek (zdroj)
- Důkaz (informace)
- Předmět důkazu (okolnost, jež má být zjištěna)
- Vyhledávání důkazu (opatření, zajištění)
- Provádění důkazu (zjištění předmětu důkazu)
- Hodnocení důkazu (rozumový a myšlenkový postup - závažnost-zákonnost-pravdivost)

Účel dokazování

- Rekonstruovat skutečnost z minulosti tak, aby poznání této skutečnosti bylo jejím správným odrazem.
- Zjistit pravdu, tedy takový stav, který je ve shodě se skutečností; jen toto zjištění může být základem spravedlivého a přesvědčivého rozhodnutí.
- Dokázána musí být vždy vina, pouhé nevyvrácené podezření k odsouzení nestačí (in dubio pro reo), přičemž vina musí být založena pouze na skutkových zjištěních.

Otázky důkazního břemene

- Zásada presumpce nevinny, zásada kontradiktorní
- OČTŘ musí mít faktický a právní zájem na zjištění skutkového stavu – materiální pravda (osvícená inkvizice)
- Obviněný nemusí dokazovat svou nevinu (presumpce nevinny)
- Formální a materiální důkazní břemeno v cizích úpravách (rozdělení důkazního břemene mezi strany v závislosti na dokazované skutečnosti, objektivní zájem stran, burden of going forward, burden of persuasion, burden of producing evidence, burden of proof, burden of establishing, atd.)

Předmět a rozsah dokazování

- Okolnosti důležité pro rozhodnutí ve věci samé (hledisko hmotného práva – formální a materiální znaky tr. činu, pachatel, druh a výměra trestu, náhrada škody, okolnosti tr. činu)
- Okolnosti důležité pro postup v trestním řízení (hledisko procesního práva – přerušování řízení, otázky povinnosti svědčit, atd.)
- Okolnosti důležité pro použití odklonů (zda se obviněný činu dopustil /ne vina!/, náhrada škody, atd.), nebo jiných zvláštních způsobů řízení (zda jde skutečně o uprchlého, atd.).

Okolnosti, které není třeba dokazovat

- Právní předpisy uveřejněné nebo registrované ve Sbírce (iura novit curia)
- Otázka cizozemské právní úpravy (hmotně- právní a procesní hledisko!)
- Skutečnosti, o nichž bylo rozhodnuto způsobem pro trestní řízení závazným (otázky osobního stavu apod.)
- Skutečnosti a poznatky, které považujeme ze zkušenosti za pravdivé, pokud se nevyskytne rozumná pochybnost o nich (příčetnost obviněného, podání osoby na poště atd.).

Rozdělení důkazů

- Podle vztahu k předmětu řízení:
 - usvědčující
 - ospravedlňující
- Podle pramene:
 - původní (bezprostřední – přímý vjem svědka, video z ohledání místa činu, originál smlouvy)
 - odvozené (zprostředkované – z doslechu...)
- Podle vztahu k dokazované skutečnosti:
 - přímé (prosté – dokazuje přímo vinu nebo nevinu, jako hlavní skutečnost)
 - nepřímé (složené – lze z ní dovodit hlavní skutečnost).

Rozvržení dokazování do různých stádií trestního řízení

- Dokazování v přípravném řízení:
 - dokazování v průběhu prověřování
 - dokazování ve vyšetřování a v rozšířeném vyšetřování
 - dokazování ve zkráceném řízení

- Dokazování v řízení před soudem:
 - dokazování při předběžném projednání obžaloby
 - dokazování při hlavním líčení
 - dokazování v odvolacím řízení
 - dokazování ve veřejném a neveřejném zasedání
 - dokazování v řízení o mimořádných opravných prostředcích

Jednotlivé důkazní prostředky

- Výpověď obviněného (§ 90 - § 95)
- Výslech svědka (§ 97 - § 104)
- Znalecký posudek (§ 105 - § 111)
- Věcné a listinné důkazy (§ 112)
- Ohledání (§ 113 - § 118)
- Za důkaz může sloužit vše?
- Nepřípustný důkaz?

Zvláštní způsoby dokazování

- **Konfrontace (§ 104a)**

Důkazní prostředek, jehož cílem je odstranit rozpory v předchozích výpovědích obviněného nebo svědka a jiných obviněných nebo svědků tak, že tyto osoby jsou před orgánem činným v trestním řízení postaveny tváří v tvář

- **Rekognice (§ 104b, resp. § 93 odst. 2)**

Důkazní prostředek spočívající v tom, že podezřelý, obviněný nebo svědek znovu poznává a tím ztotožňuje konkrétní osobu či věc.

- **Vyšetřovací pokus (§ 104c):**

Důkazní prostředek, jímž se v uměle vytvořených nebo obměňovaných podmínkách prověřují nebo upřesňují skutečnosti, zjištěné v trestním řízení, případně jsou zjišťovány nové skutečnosti důležité pro trestní řízení.

- **Rekonstrukce (§ 104d):**

Důkazní prostředek, spočívající v obnovení situace a okolností, za kterých byl trestný čin spáchán nebo které k němu mají podstatný vztah, prověření výpovědi podezřelého, obviněného nebo poškozeného/svědka, jestliže jiné důkazy provedené v trestním řízení nepostačují k objasnění věci.

- **Prověrka na místě (§ 104e):**

Důkazní prostředek spočívající v doplnění nebo upřesnění údajů důležitých pro trestní řízení, které se vztahují k určitému místu, a to zpravidla za osobní přítomnosti podezřelého, obviněného nebo poškozeného/ svědka.